

جواب:

دیه بر عهده‌ی مباشر سقط (کسی که مستقیماً سبب سقط شده، مثلاً آمپول را تزریق کرده یا قرص را خورده) است.^(۳) اگر دکتر مستقیماً سقط را انجام دهد، دیه بر عهده‌ی اوست و اگر پرستار تزریق نماید، به عهده‌ی پرستار است و اگر مادر او را خورده یا خودش تزریق کرده، بر عهده‌ی مادر می‌باشد.^(۴) و اگر مادر با اختیار، خود را در اختیار پزشک قرار داده تا آمپول سقط را تزریق کند، نیمی از دیه بر عهده‌ی او خواهد بود.^(۵)

مبلغ دیه‌ی جنین^(۶)

تلف کردن جنین از روز انعقاد نطفه، دیه دارد؛ ولی مبلغ آن در سنین مختلف متفاوت

۳. تمام مراجع معظم.

۴. تمام مراجع معظم.

۵. استفتائات سایت آیت الله العظمی مکارم شیرازی.

۶. پرسش ۲۵۲.

است. نکته‌ی مهم اینکه تا قبل از دمیده شدن روح در جنین؛ یعنی چهارماهگی، بین دختر و پسر فرقی نیست؛ ولی بعد از آن که جنین به انسان تبدیل و دارای روح می‌شود، دیه‌ی پسر دو برابر دختر است.

دیه / مثقال طلا	سن جنین	وضعیت
۲۰ مثقال	(تا چهل روز)	نطفه
۴۰ مثقال	چهل روز دوم	علقه (خون بسته)
۶۰ مثقال	چهل روز سوم	مضغه (پاره گوشت)
۸۰ مثقال		استخوان بدون گوشت
۱۰۰ مثقال		روییده شدن گوشت
پسر ۱۰۰۰ دختر ۵۰۰ مثقال	چهارماهگی (دیه کامل انسان)	دمیده شدن روح

چه کسی دیه را می‌گیرد؟

بعد از تعیین مقدار دیه و دهنده‌ی آن، این سؤال پیش می‌آید که دیه به چه کسی می‌رسد؟

در تمام موارد، دیه باید به ورثه‌ی طفل پرداخت شود (یعنی اگر پزشک یا پرستار قاتل باشند، دیه به پدر و مادر می‌رسد و اگر مادر قاتل باشد، باید دیه را به پدر بدهد. البته اگر ایشان عفو نمایند؛ یعنی بگویند که پول دیه را نمی‌خواهند و قاتل را ببخشند، دیه ساقط می‌شود. هرچند گناه آن - قتل نفس - ثابت است؛ یعنی بخشیدن پدر و مادر تنها بدهی مالی را می‌بخشد؛ ولی عذاب اخروی را برطرف نمی‌کند).

اما اگر خود پدر و مادر عمل سقط را انجام داده‌اند؛ چون دیه به عهده‌ی کسی است که مباشر در سقط بوده، خودشان دهنده‌ی دیه هستند و نمی‌شود که خودشان گیرنده نیز

باشند، پس دیه به سایر ورثه؛ یعنی برادران و خواهران و پدربزرگ و مادربزرگ آن جنین می‌رسد^(۷) و هر کدام به تنهایی می‌توانند با طرح شکایت، ادعای دیه نمایند. حتی اگر فرزند ثمرزنا و نامشروع باشد، باز هم دیه ساقط نمی‌شود و دیه‌ی او به حاکم شرع می‌رسد تا در مصارف بیت المال مصرف شود.^(۸)

(ب) حکم قانونی دیه

بنا بر قانون مجازات اسلامی، اگر کسی زن حامله را به سقط جنین دالت کند؛ یعنی عملاً در سقط جنین مباشرت ندارد؛ بلکه صرفاً با مشورت دادن به مادر، او را به خوردن دارو یا استفاده از وسایل سقط جنین تشویق و مساعدت کند، علاوه بر پرداخت دیه، به ۳ تا ۶ ماه حبس محکوم می‌شود و اگر عملاً

۷. رک: استفتائات، ج ۳، ص ۲۸۱ به بعد.

۸. استفتائات سایت آیت الله العظمی مکارم شیرازی.

در سقط مباشرت داشته باشد، به مجازات حبس از شش ماه تا یک سال و پرداخت دیه محکوم می‌شود.

اگر فاعل (کسی که مستقیماً سبب سقط شده) پزشک، ماما یا فروشنده‌ی دارو یا مشاغل مشابه باشد، علاوه بر پرداخت دیه، به حبس از دو تا پنج سال محکوم خواهد شد. همچنین، کسانی که از کادر درمانی رسمی کشور نبوده و از افراد عادی هستند؛ اما خود را پزشک یا ماما معرفی کرده و با این عناوین اقدام به سقط جنین کنند، مجازات دسته‌ی دوم در مورد آنها اعمال می‌شود.

۶

خون‌بها

چگونه می‌توان خون‌بهای کودک سقط شده را گرفت؟

سؤال جدی کسانی که با سقط جنین فرزندشان را کشته‌اند، این است که آیا این قتل، قصاص و دیه دارد؟ یا چون مقتول جنین بوده، چیزی بر عهده‌ی کسی نیست؟ همچنین اگر دیه دارد، چه کسی باید دیه بدهد و به چه کسی باید داد؟ مقدار آن چقدر است و چگونه می‌توان آن را گرفت؟ اگر پدر و مادر خودشان قاتل باشند، آیا خواهر و برادر می‌توانند ادعای دیه کنند؟

برای پاسخ به این سؤالات دو راه وجود دارد: احکام شرعی و راهکارهای قانونی؛ اما ابتدا باید قصاص و دیه را تعریف کرد: قصاص به زبان ساده؛ یعنی همان جنایتی که قاتل یا جنایت کار انجام داده، راجع به او نیز انجام دهند. مثلاً کسی را که قتل

انجام داده و انسانی را کشته، به قتل برسانند. دیه یا خون‌بها: مقدار معینی از مال است که در شرع مقدس به سبب جنایت غیر عمدی بر نفس، عضو یا منفعت، یا جنایت عمدی در مواردی که به هر جهتی قصاص ندارد، مقرر شده است.^(۱)

الف) احکام شرعی دیه

در اسلام قاتل را به خاطر قتل جنین قصاص نمی‌کنند؛ ولی از پرداخت دیه معاف نمی‌شود و باید خون‌بهای جنین را بدهد.^(۲) سؤال: دیه‌ی سقط جنین که با رضایت کامل پدر و مادر و از راه‌های مختلف انجام می‌شود، به عهده‌ی کیست؟

۱. ماده ۴۴۸ قانون مجازات اسلامی.

۲. منهاج الصالحین، وحید خراسانی، ج ۳، م ۳۷۹؛ جامع المسائل، فاضل لنکرانی، ج ۱، س ۱۹۴۶؛ تحریر الوسيله، ج ۲، دية الجنين؛ و دفتر همه مراجع.